

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1881.

Tečaj XXI.

Názorni nauk v drugem razredu ljudske šole.

4. Vaja.

Obleka.

Otroci! kdo mi zna povedati, kaj uméjemo, kadar izgovorimo besedo: obleka? — Res je takó; vse óne stvari, ki jih oblačimo, imenujemo: obleko. Čimu nam je obleka? Kakšno obleko imajo moški? kakšno ženske? kakšno dečki? kakšno dekleta? Moški nosijo hlače, telovnik, suknjo itd., zato se ta obleka imenuje moška obleka. — Kikljo, zastor, pečo itd. nosijo ženske, zatorej se ta obleka imenuje ženska obleka. — Iz česa je suknja? Kdo mi zna povedati, iz česa je pa súkno? — Dobro si povedal; súkno je iz volne, in to iz ovčje volne. A kdo nam daje volne? Ovca je pokrita z dolgo, kodrasto dlako, ki jo volno imenujemo. Zaradi volne ljudje največ redé ovce. Ovce, ki dadó mnogo lepe volne, imajo malo mesa; mesnate ovce dadó slabejšo in debelejšo volno. — Kako dobimo volno od ovác? Nu, poslušajte, to vam hočem povedati. Kadar pride zima, takrat dobi vsaka žival od ljubega Bogá gostejšo obleko, da je ne zebe. Pes dobi gostejšo dlako, krokar gostejše pérje, in tudi ovca dobi gostejšo, kodrasto dlako, ki jo volno imenujemo. Volna varuje ovco zimskega mraza. Kadar pa pride ljuba pomlád, pottlej je gorkeje, in ovca bi se rada iznebila zimskega kožuha. Prevroče bi jej bilo, ako bi morala vse poletje nositi toliko volne, kolikor jo je imela po zimi. Zatorej ženó ljudje ovce h kacemu potoku ali plitveji reki, ondu jih prav čisto operó, in družega dne, ko se jim je volna osušila, ostrizéjo jih do čistega. Volna se striže navadno jedenkrat na leto in to okoli binkóštih. Iz volne se predó, pletó in tkó vsakoverstne

pletenine in tkanine, od najtanjšega sukna do debelega in grobega bukovca ali darovca. Ako bi radi imeli črnega, plavega ali rudečega sukna, moramo volno pobárvati. To stori barvar. Kakšna obleka je iz sukná? Kdo jo nareja?

A poslušajte otroci še dalje! Mi imamo še neko drugo vrst volne. V daljnjej, tujej deželi, kjer ni nikoli tako hude zime, kakor pri nas, raste grmu podobna rastlina, katere sad je podoben našim orehom. Kadar ti orehi (glavice) dozore, razpočijo se in iz njih se prikaže mnogo tenkih, svetlo-belih, volni podobnih kocin ali nitek, ki jih drevesno volno ali bombaž imenujemo. Te volne se mnogo pridela v gorkih krajih starega in novega sveta, posebno pa v severnej Ameriki. Drevesna volna se najpred sémena očisti in potlej sprede v prejo. Iz preje se tkó mnogovrstne tkanine, recimo: katun, mušlin itd. (Učitelj naj pokaže kosce katuna, mušlina itd.) Iz bombaževe preje pletó pridne deklice nogavice. Iz platna od drevesne volne se šivajo srajce, rjuhe, rute itd. (Ponavljanje).

Srajca je oblačilo. Srajca je navadno iz domačega platna. Domače platno je iz prediva, a predivo se dobi iz lanú in konoplje. Lan in konoplja ste rastlini. Laneno predivo daje boljšo in tanjšo prejo od konopnega, zato je pa tudi laneno platno draže, kakor platno iz konopnega prediva. Po leti, ko bo lan v cvetji, povedati vam hočem več o tej zelo koristnej rastlini; povedati vam hočem, kako se iz lanú naredi predivo, preja in naposled srajca.

Ti, Jožek, povédi mi vso moško obleko! (Srajca, spodnje hlače, gorenje hlače, naprsnik ali telovnik, jopič, ovratnica, ruta, suknja, plašč, klobuk itd.)

Kaj pa imamo na nogah? Na nogah imamo čevlje ali škornje. Pómnite: Vse, kar obujemo na noge, imenujemo: obútal. Čevlji so tedaj obútal. Iz česa so čevlji? Iz usnja. — Kdo naredi usnje? Strojari. — Iz česa naredi strojar usnje? Iz živalskih kož. (Volovskih, kravjih, telečjih, ovčjih, kozjih i. t. d.)

Po mestih in večjih trgih nosijo nekatere gospé tudi obleko iz svile (žide). Svilnata obleka je iz svilnatih nitek. Te nitke sprede neka gosénica, o katerej bomo pozneje govorili.

Na glavi nosimo klobuke, kape in slamnike. Klobuki so iz klobučine, slamniki iz slame. Kdaj nosimo slamnike?

Pouk in pravila. Obleka stoji mnogo denarja, a denarje si morajo vaši starši s težkim delom zaslužiti. Zatorej morate obleko varovati. Zahvalite se vsaki dan ljubemu Bogu, ki vam je dal tako dobre starše, da vam skerbé za obleko in obutal. Mnogo je ubožnih ljudi na svetu, ki si ne morejo kupiti lepe obleke, tacih ljudi ne smemo zasramovati, ker obleka ne dela človeka, to se pravi, da tak človek, ki je lepo oblečen, ni vselej dober in plemenit, tudi pod ubožno obleko prebiva

plemenito srcé. — Kadar srečaš starejšega od sebe, vzemi kapo ali klobuk z glave in pozdravi ga prijazno. Prijazne in uljudne otroke ima vsak dober človek rad. Kadar se vam na obleki kaj raztrga, prosite mater, da vam zašije ali zakrpa; raztrgani ne smete med ljudi. — Tudi umazana ne sme biti obleka; grdo je videti človeka, ki je umazan ali raztrgan. Nove obleke ne morete imeti, kadar bi hotli, a čedna in snažna je lahko obleka zmiraj, ako se na snažnost gleda.

Dalje naj učitelj vpleta primerne prigovore, uganke in kratke povestice, kakor sem to pri poprejšnjih vajah pokazal. To se zná, da mora učitelj tacega gradiva vedno pripravljenega imeti, zatoorej naj pridno čita slovenske knjige in si naredi zbirko primernih prigovorov, uganek in družega enacega blagá. V „Vrtcu“ je primernih uganek in povestic na izbiro, zatoorej mi jih ni treba tukaj ponavljati, ker moj namen je le pokazati pot, kako naj se názorni nauk v drugem razredu ljudske šole razvija.

Pri tej obravnavi naj učitelj na tablo nariše: klobuk, kapo, suknjó, hlače, čevlje itd. Pri risanju naj povdarja ravnoležne in navpične črte. Pri tej vaji otroci tudi lahko naštevajo rokodelce, ki obleko in obútal izdelujejo, kakor tudi orodje, ki ga pri tem delu rabijo. Vse to se na šolsko tablo zapiše in otroci prepisujejo v svoje spisovnice.

Bernard Tomšič.

Pisaril je tedaj še v nemške liste na pr.: l. 1847 v „Der Pilger“. Commerzielle belletristische Zeitschrift. Karlstadt. VII. Nr. 60. Triumph eines Sängers; 68. Verlegenheit und Glück; 82. Träume. — „Illyr. Bl.“ 1847 — 49: Klagetöne an die Jugend itd. — „Laib. Ztg.“ 1854 Nr. 81. Nachruf auf den hochw. Herrn Friedrich Baraga, Bischof von Amyzonía; v rokopisu pustil veliko pesem: Amerika's Entdeckung durch Columbus. Eine poetische Beschreibung. — Zlagal je za razne prilike pesmice resne in šaljive, v čemur mu je vže oče Matija bil vzgled, nemške in slovenske na pr.: o godu, novem letu, novi maši, l. 1848 o tlaki odpravljeni, Višnjagorcem, Madžarom, Šentvidci Ljubljančanom, o J. Naboretu itd.

L. 1848 je J. Navratil jel izdajati časopis za šolsko mladino „Vedež“ in učitelj Bernard Tomšič koj vanj dopisovati na pr. tečaj I. št. 3. Učenc in kos (Basen). 12. Nuširvan. — II. l. 1849. I. 5. Nedolžnost v ječi (Povest); 13. Tašica (Milo tašica prepeva — U zeleni gajbici; — De žalnje vboga reva, — Pač ni v mislih Milici itd.); 14. Pot skozi življenje (Prilika); 17. Nevbogljiivi sin (Nazaj v preljubo domovanje — Zgabljeni sinek se podá; — Več ni mu za posvetne sanje, — Nar lepši biti je domá itd.); 26.